

הרב רפאל שוואב

חיוב השבת אבידה במעשר עני (תגובה)

בביאור ההבדל בין מעשר עני המתחלק בגרנות לבין מעשר עני המתחלק בבית, עשה הרב יואל פרידמן (לעיל עמ' 243) מחלוקת בין תוס' לר"ת (תוד"ה במעשר, נדרים פד ע"ב). אך אין לומר כן, כי מובן מדברי התוס' שאין ר"ת חולק על מה שכתוב לפני כן אלא רק מפרש את החילוק על פי הספרי, וכן מוכח מתוס' (ד"ה מעשר חולין קלא ע"א), ששם הוא בהמשך אחד ואין ר"ת מוזכר שם.

אבל עי' תוס' (יבמות ק ע"א ד"ה מעשר) שמחלק בין שני סוגי המעשר באופן אחר, ומ"מ לדבריו מוכח עוד יותר שצריך להכניסו לבית שלא ייפסד.

ובהקשר למה שכתב הרב יואל פרידמן (שם) לדעת הרמב"ם שאין חיוב על הבעלים לדאוג למעשר שבגרנות צריך עיון גדול, כי הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"ו ה"ז) כותב:

"ומעשר עני המתחלק בגורן אין בו טובת הנייה לבעלים, אלא עניים באים ונוטלין על כרחו"

מובן א"כ לדעתו, שמעשר עני הוא ממון שיש לו תובעין, דלא כשיטת התוס' (חולין קלא ע"א ד"ה יש; ועי' רדב"ז וספר המפתחות פרנקל הל' מתנ"ע פ"א ה"ח); ופשוט מזה שיש יותר חיוב השבת אבידה במעשר עני (שנחשב ממון שיש לו תובעין) ממה שיש חיוב כזה בתרומה. ואף לפי שיטת התוס', שמעשר עני הוא ממון שאין לו תובעין, מ"מ (כשהוא בגורן) יותר נחשב הוא של העניים, כי אין בו טובת הנאה לבעלים, מתרומה, שיש בה טובת הנאה לבעלים (ויש עוד להעיר מדעת הסוברים שכל ספק ממון עניים הוא לחומרא). ומזה מובן שאין הכרח להמציא מחלוקת בין תוס' ד"ה "מעשר" לתוס' ד"ה "יש" (הבא אחריו, חולין קלא ע"א). ולכן גם אם מעשר עני הוא ממון שאין לו תובעין, מכל מקום, צריך לדאוג שלא ייפסד. וכל שכן לדעת הרמב"ם שמעשר הוא ממון שיש לו תובעין. וכך דעת הרוגואצ'בי, אליבא דהרמב"ם, שלמרות שאין השבת אבידה בתרומה, יש השבת אבידה במעשר עני.